

18. Welfare prasat

Dobrá životní úroveň prasat spočívá ve vhodných podmínkách, ve kterých jsou chována, vhodně uspořádaných skupin a rovněž má vliv i zacházení a manipulace ze strany člověka. Jde o soubor mnoha faktorů, které ovlivňují jeho chování a možnosti prožití života na kvalitní úrovni. Hodnocení úrovně welfare není jednoduchou záležitostí, lze využít například laboratorních metod pro stanovení stresu jak ukazatele nízké životní úrovně, vzorce chování pomocí etogramů a zjišťování výskytu a četnosti poruch chování nebo některé z metod jako je například hodnocení konkrétních aspektů dle Welfare Quality protokolu pro prasata.

Welfare lze také hodnotit z pohledu pěti svobod, jejichž dodržování je předpokladem pro spokojený život. Z dnešního pohledu však už existují propracovanější metody s hodnocením určitého druhu zvířete. Těchto pět svobod je však základ, které lze uplatnit u jakéhokoli druhu zvířete a zahrnuje pět bodů:

1. Svoboda od žízně, hladu a podvýživy.
2. Svoboda od nepohodlí.
3. Svoboda od bolesti, zranění a nemoci.
4. Svoboda uskutečnit normální chování.
5. Svoboda od strachu a úzkosti.

Existuje také mnoho dalších pohledů jak hodnotit welfare a aspekty, na které se lze zaměřit. Jednou z možností je hodnocení samotného zvířete a prostředí, ve kterém žije, zvláště. Nebo se lze zaměřit především na zvíře, na jeho zdraví a management chovu (krmení, mikroklima, teplotu atd.), emoční stav (strach aj.) a projevy chování (přirozené chování a poruchy chování). I přes velkou škálu metod je základem z nich správná znalost etologie daného druhu zvířete.

18.1. Zhodnocení chování prasat

Příjem potravy a hledání potravních zdrojů je jednou z nejvyšších priorit v chování prasat. Klidná prasata se pohybují pomalu a klidně, při přehánění se nechají nasměrovat tlakem ruky nebo zábran, vokalizace je klidná. S postupujícím strachem, který je vytvořen neznámou situací, bolestí nebo předchozí špatnou zkušeností, se zvířata začínají vyhýbat člověku, snaží se před ním utíkat, mají nastražené uši, nespolupracují a hlasitě vokalizují. Při přehánění prasata je také potřeba myslet na to, že se za svůj život nesetkali s mnoha neznámými předměty a situacemi, a tedy musí mít volnou cestu. Dokáže je vystrašit hadice přes cestu, cizí lidé, stíny, jiné náčiní, hlasité zvuky, lesklé povrchy, změna barvy podlahy a mnoho dalšího. S manipulací souvisí také vlastní bezpečnost ošetřovatelů, především v případě kanců a prasnic, které mohou být obzvlášť agresivní při chránění svých selat.

18.2. Zacházení s prasaty

V rámci chovatelských postupů, přesunů prasat a péči v chovu se dostávají každodenně prasata do kontaktu s člověkem. Přímá manipulace je často nevyhnutelná, ať se jedná o úkony spojené s krmením, čištěním kotců, manipulací při přehánění, pomoci u porodu, kastraci a podobných činnostech. Klidné, vyrovnané chování a šetrná manipulace s prasaty je základem pro jejich pohodu a zmírnění stresu. Klidná prasata jsou lépe ovladatelná než ta, která mají strach nebo neví, co mají dělat. Navíc nedochází k poranění, která mohou mít i ekonomické následky. Pracovníci musí být znalí chování prasat a také jejich individuální zóny, aby dokázali rozpoznat, jak s prasetem zacházet a jak si díky této znalosti pomoci při přehánění prasat a dávat jasné pokyny, které prasata pochopí a budou spolupracovat.

18.3. Legislativa v oblasti ochrany prasat

Základní legislativní požadavky na ochranu prasat jsou zakotveny v zákonu č. 246/1992 Sb. o ochraně zvířat proti týrání ve znění pozdějších předpisů a ve vyhlášce č. 208/2004 o minimálních standardech hospodářských zvířat.

V obecné části zákona na ochranu zvířat proti týrání jsou uvedeny základní definice hospodářského zvířete, zákaz týrání včetně definice toho, co se za týrání požaduje. V případě prasat je důležitá část, která zakazuje zvíře přepravovat nebo pohánět způsobem, které mu způsobí bolest a obecné požadavky při převozu zvířat. Podmínky pro přepravu v rámci hospodářské činnosti upřesňují Nařízení Rady (ES) 1 /2005 o ochraně zvířat během přepravy a souvisejících činností vyhláška č. 4/2009 o ochraně zvířat během přepravy. Dále zákon na ochranu zvířat proti týrání specifikuje bolestivé zákroky, které lze bez znecitlivění provádět na prasatech. Jedná se o kastraci, krácení ocasů u selat mladších 7 dnů a obrušování nebo odštípnutí zubů savých selat. Dále je v zákonu zakotvena obecná ochrana hospodářských zvířat, například nutnost v intenzivních chovech provádět nejméně jednou denně kontrolu technologických zařízení a zdraví zvířat a mít vždy k dispozici nástroje k okamžitému poražení a vykrvení zvířete, je-li to potřeba. Dále stanovuje podmínku pro chovatele prasat určených pro odchov a výkrm týkající se dostatečné způsobilosti k této činnosti.

Vyhláška č. 208/2004 o minimálních standardech pro hospodářská zvířata upřesňuje požadavky v chovu prasat, konkrétně jde o kategorii prasat ve výkrmu, prasničky a prasnice a kance. Jsou zde popsány rozměry kotců, ve kterých se prasata chovají a požadavky na podlahy. Udává povinnost krmení prasat minimálně dvakrát denně s neustálým přístupem k vodě a pro prasata chovaná venku možnost úkrytu před nepříznivým počasím. Dále také specifikuje a stanovuje dobu odstavu nejdříve 28. den od narození, v některých případech nejdříve 21. den po narození. Rovněž upravuje možnost provádění bolestivých zákroků uvedených v zákoně, konkrétně při krácení ocasů a uštipování zubů zakazuje tyto úkony provádět rutinně a nařizuje, že před provedením je nutné prokázat, že dochází k poranění ostatních selat nebo matky a byla provedena jiná opatření k zamezení chování, která však byla neúčinná.

18.4. Protokol Welfare Quality

V případě kontroly welfare prasat v chovech může posloužit Welfare Quality protokol. Jedná se o soubor pozorovatelných faktorů, podle kterých lze zhodnotit životní úroveň. Protokol je založen na 4 principech a 12 kritériích, uvedených níže v tabulce i se zjednodušenými příklady hodnocení:

Princip	Kritéria welfare	Parametr
Dobré krmení	Absence dlouhodobého hladu	BSC, věk při odstavu
	Absence dlouhodobé žízně	zásobování vodou
Dobré ustájení	Komfort při odpočinku	otlaky, výkaly na těle
	Teplotní komfort	lapání po dechu, choulení, třes
	Snadnost pohybu	porodní bedna, prostor
Dobré zdraví	Absence zranění	kulhání, rány, léze na vulvě, kousání ocásků
	Absence onemocnění	mortalita, kašel, výhřez rekta, průjem, stav kůže atd.
	Absence bolesti	kupírování ocasu, kastrace, štípání zubů
Odpovídající chování	Vyjadřováno sociálního chování	sociální chování
	Vyjadřování dalšího chování	průzkumné chování
	Dobrý vztah k člověku	test strachu z člověka
	Pozitivní emoční vztah	kvalitativní analýza chování